

Hynstebiter nieuws

Na een prachtig voorjaar met een toestroom van zuidelijke libellensoorten werden we in de zomer van 2007 getraakteerd op ouderwets Hollandse weertypen, waarbij magnifieke wolkenpartijen en donderbuien elkaar afwisselden. Deden de lentesoorten het goed in 2007, voor zomerlibellen was het een slecht jaar. In juli waren de vliegdagen voor libellen beperkt, terwijl harde wind en regen tijdens het uitsluipen van glazenmakers, heidelibellen en pantserjuffers voor een hoge sterfte hebben gezorgd. Hieronder volgt een kort overzicht van de meest vermeldenswaardige libellenwaarnemingen in Fryslân (tot en met 15 augustus 2007).

Paringswiel van de Oostelijke witsnuitlibel

Mannelijke Bandheidelibel

foto's: Bureau FaunaX

Oostelijke witsnuitlibel

De Oostelijke witsnuitlibel *Leucorrhinia albifrons* deed het dit jaar boven verwachting goed op de Delleboersterheide. Al op 13 mei werden minimaal 16 verse mannetjes geteld. Dit betrof meteen twee records: de vroegste waarneming en de het hoogste aantal ooit in Nederland. Na het teleurstellende resultaat van vorig jaar kon er, dankzij de grotere aantallen in 2007, gedegen ecologisch onderzoek worden gedaan naar de soort. Daarbij is veel nieuwe informatie over gedrag en biologie van deze zeer zeldzame witsnuitlibel boven water gehaald dat eind dit jaar in een rapport van It Fryske Gea verschijnt.

Vuurlibel in opmars

Nadat vorig jaar de allereerste Vuurlibel *Crocothemis erythraea* in Fryslân werd gemeld, zijn dit jaar op verschillende plekken in onze provincie Vuurlibellen gezien. De mannetjes van deze warmteminnende soort zijn prachtig vuurrood gekleurd en vormen een opvallende verschijning en een kleurrijke aanvulling voor de Friese fauna. In de Alde Feanen werd (tijdens een Hynstebiter-excursie) zelfs een vers vrouwtje aangetroffen, wat voortplanting op Friese bodem aannemelijk maakt. De Vuurlibel was in de maanden mei en juni ook regelmatig te bewonderen op de Delleboersterheide, Schaopedobbe, Lendevallei, visplas De Hoeve en het Schuregaasterveld.

Voortplanting Zuidelijke glazenmaker

Spectaculair was de vondst van een larvenhuidje van de Zuidelijke glazenmaker *Aeshna affinis* op 11 juni op de Delleboersterheide. Zeer waarschijnlijk betreft dit het eerste zekere bewijs van voortplanting in Nederland en ook de meest noordelijke voortplantingsplek van West-Europa. Deze prachtige felblauwe glazenmaker (de zuidelijke verwant van de Paardenbijter *A. mixta*) kan de komende jaren op meer plaatsen verwacht worden.

Uitbreiding van twee kritische soorten

Zowel de Bruine korenbout *Libellula fulva* als de Gevlekte witsnuitlibel *Leucorrhinia pectoralis* zijn op diverse nieuwe plekken aangetroffen. Het lijkt er op dat beide vrij kritische libellensoorten uit het dal klimmen en dat de kleine populaties in Fryslân langzaam aan het toenemen zijn. Vooral de Gevlekte witsnuitlibel is een interessante soort, omdat deze is ingedeeld in Bijlage II en IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat deze libel tot de zwaarst beschermde soorten van Europa behoort.

Eiafzet Bandheidelibel

De Bandheidelibel *Sympetrum pedemontanum* doet het de laatste jaren erg goed in Overijssel en sinds kort zijn ook in Drenthe op een aantal plekken populaties te vinden. Dit kleurrijke, kleine heidelibelletje is tot nu toe slechts drie keer in Fryslân

waargenomen. Naar verwachting zal deze gebandeerde (en dus onmiskenbare) soort de komende jaren ook Fryslân koloniseren. Hun biotoop bestaat uit vrijwel dichtgegroeide, liefst periodiek stromende kwelslootjes, maar sporadisch komen ze ook in 'gewone' boerenslootjes middenin het agrarisch gebied voor. Desondanks was het verbazingwekkend om de Bandheidelibel in het open weidegebied van De Fennen bij Gorredijk aan te treffen. Daar zag Ronald van Seijen op 15 augustus een vrouwtje haar eitjes afzetten in een dicht veld van Krabbenscheer, een biotoopkeuze die volgens de boekjes zeer onwaarschijnlijk is.

Geloof niet alles wat je leest

De laatste jaren zien we steeds vaker dat libellen zich niet houden aan wat er in de meest gangbare literatuur over ze wordt vermeld. Wees daarom alert en sluit niets uit! Zowel vliegtijden, biotoopkeuze als verspreiding van vele libellensoorten zijn (en waren misschien altijd al) aan grote veranderingen onderhevig. Illustratief is de toename van de Koraaljuffer *Ceriagrion tenellum* en de Watersnuffel *Enallagma cyathigerum* in de Lendevallei. Volgens de literatuur zijn beide soorten gebonden aan vennen en hoogvenen op de zandgronden. Dit jaar werden ze midden in de Driessenspolder aangetroffen en zijn van beide soorten ook uitsluitende dieren vastgesteld, waarmee voortplanting ter plaatse bewezen is.

Uit intensief onderzoek naar de Groene glazenmaker *Aeshna viridis* blijkt dat Krabbenscheer een belangrijk leefgebied vormt voor vele soorten libellen. Opmerkelijk genoeg planten soorten van de hogere zandgronden, zoals Gewone pantserjuffer *Lestes sponsa*, Zwarte heidelibel *Sympetrum danae*, Watersnuffel en nu ook de Bandheidelibel, zich in de lagere delen van Fryslân (laagveenmoerassen en weidegebieden) graag voort in Krabbenscheer. Deze feiten staan (nog) nergens in de literatuur vermeld.

Blik op de toekomst

Via de digitale nieuwsbrief houden we leden regelmatig op de hoogte van waarnemingen en activiteiten van de Friese libellenwerkgroep. Binnenkort verschijnt er ter gelegenheid van het 5-jarig bestaan van De Hynstebiter een dubbeldik kleurennummer dat gratis aan onze leden zal worden toegezonden. Hierin

Vanaf 2008 vormen ook sprinkhanen een aandachtsgroep van De Hynstebiter. Op de foto is een Rietsprinkhaan te zien.

foto: E. Peter de Boer

wordt uit de doeken gedaan hoe we de toekomst denken in te gaan. Zo bestaan er concrete plannen om, naast de libellen, ook andere insectengroepen te gaan behandelen. De Hynstebiter zal daarmee meer een soort insectenwerkgroep gaan worden. Vanaf volgend jaar zal ook aandacht worden besteed aan wilde bijen en wespen (Aculeata), zweefvliegen en andere vliegen (Diptera) en sprinkhanen (Orthoptera).

Bent u nieuwsgierig en wilt u het gedrukte kleurennummer graag ontvangen? Word dan snel lid van De Hynstebiter en blijf op de hoogte. Kijk op onze website (www.hynstebiter.nl) hoe u zich aan kunt melden. Daar is bovendien veel achtergrondinformatie (rapporten, determinatie, verspreidingskaartjes, foto's en meer) over het libellenonderzoek in Fryslân te vinden.

E. Peter de Boer
Coördinator De Hynstebiter
e-mail: anax@home.nl